Notatki Artura Grottgera

Jan Zamojski.

Ubrany wspaniale w ferezyi z szarlatu długiej po kostki, złotogłowem podszytej, sobolem obłożonej, w krótszym żupanie z niebieskiego adamaszku cudną diamentową szpinką spiętym pod szyją, w butach podkutych, z bogatą szablą przy boku, z kindżałem drogiemi kamieniami zadzonym za kosztownym pasem, w białej czapce z kitką i rubinowem spięciem, mąż czterdziestoletni (pod czas sprawy Zborowskiego Samuela) miernego wzrostu, nie wielkiej urody, ale pełen dzielności i powagi, zsiadł rączo z karego arabskiego konia z Satym ~~rzędem~~ złotym rzędzie i pozdrowił, &c. &c.

Złotogłów materya złotem lita.

Ferezya płaszcz na sznurze ściągniony (?) Czuwa na całego Polaka okrywająca.

Zamek na Węgierskiej stronie za Dunajcem naprzeciw Czorsztyna stojący- zowie się Nedye

Nedye.

Blachownica - część zbroi, piersi okrywająca.

Naramniki pokrycie ramion.

Karwasze część zbroi okrywająca ręce.

Przyłbica spuszczona to samo co u Francuzów Visière

Wereszczaka ulubiona potrawa z wieprzowiny Litwi-nów.

Andziar nóż wielki w pochwach.

Amelia rodzaj ładownicy.

Czołdar czaprak bogaty.

Kolczuga czyli Kolcza, zbroja tak nazwana od małych kółek żelaznych, jedno w drugie zaczepionych, z któ-rych się składa; ~~Ma~~ miała tę zaletę że była giętką i lżejszą od zwyczajnej zbroi

Misiurka było to rodzaj hełmu płaskiego, na kształt jar-mułki, z którego spadał czepiec żelazny, z kółek takich samych jak kolczuga złożonych.

Buzdygan podobny do buławy ~~[illegible]~~ hetmańskiej z tą tylko różnicą, że buława w głowni była pełna, i dro-giemi kamieniami nasadzaną, buzdygan zaś na sześć się dzielił części, i był znakiem dowódzcy roty.

Usarze czyli Husarze była to ciężka jazda. Uzbrojony od stóp do głowy Usarz używał włóczni, która przytwierdzo

na do siodła, wlekła się z lewego boku Konia; nadto
miał miecz długi, Koncerz zwany. Pancerni zaś była
lekka jazda.

Bisiur rodzaj materyi.

Bechter blacha żelazna na piersi, dzisiejszy Kirys.

Karacena, zbroja w stalową łuskę czasem posrebrza-
na lub pozłacana.

Kołczuga pancerna Koszula z Kolcami.

Kolcza zbroja, w której się biega do pierścienia.

Kusza machina na sprężynie, sporządzona do ci-
skania grotów, a nawet Kamieni, nakształt dawnych
balist.

Mumszane zakrycie Kobiece na głowę (Welon).

Rohatyna. włócznia ~~do ciska~~ z mocnego drzewa
do ciskania na nieprzyjaciela. Bielski utrzymuje
że Polacy używali dawniej Rohatyn, które środkiem
na prawym boku Konia wspierali, jeden Koniec się-
gał ziemi, drugi był wsparty na łęku w siodła.
od włóczenia po ziemi nazwano je włóczniami.

Szturmak rodzaj hełmu używany przy szturmach.

Opis postacyi Jagiełły. (z Pojaty).

Twarz jego pociągła świeżobrunatna, miała wyraz przyjemny: oczy ciemne, były dość mówiące ale włos gęsty, który je ostaniał, brwi zapuszczone, a broda i wąs zaniedbane, zupełnie przekształcały jego oblicze. – Szyja jego nadzwyczajnie długa i cienka, przy pochyleniu trzymaniu się, postać jego niezgrabną czyniła. Wzrost miał mierny, i wielką do wszystkiego zręczność i.t.d. . – – –

Opis figury Radziwiłła P. K. Wojewody Wileńskiego

Xiąże był wzrostu słusznego, otyły, głowa ogromnej wielkości i tak ogolona, że na wierzchu, kilka włosów tylko zostawało, wąs duży i zawiesisty, który głaskał gdy był

wesoły, a zakręcał do góry, kiedy bywał mar-
kotny i wzruszony, płeć biała jak u ko-
biety, nos długi, oczy jasno=błękitne duże, naj-
częściej pełne wesołości. W ochędoztwie wy-
kwintny, bo zawsze na dzień przynajmniej
dwarazy. odmieniał; a był ubrany dnia te-
go w mundurze ulubionym województwa
Wileńskiego, t. j. kontusz granatowy kusy,
podszewka, żupan i wyłogi amarantowe,
pas srebrny w amarantowe kwiatuszki, sza-
bla w jaszczur oprawna, buty żółte ze
srebrnemi podkówkami, na tem płaszcz
z grubego sukna szarego, kuczbajem
potszyty, a po wierzchu zarzucona
burka, spięta pod szyją srebrnym

Radziwiłłowskim orłem. Nosił jeszcze
wielkie szarawary płócienne, oskórem
wyżej pasa zawiązane, a to żeby kon-
tusza w podróży nie brukał. Do tego
czapeczka karmazynowa, czarnym ba-
rankiem okolona, kitajką bez waty pod-
szyta, kładł ją na bakier na samym
wierzchu głowy ucha niedotykając
choćiaż mróz był dobry. Na bunie
berlacz sukienny, rękawiczek nie znał,
lubo znaczną część zimy pod gołem nie-
bem przepędzał, łowami zajęty. Miał
dowcip i. t. d. . . .

1. Kwietnia 1655.

Opis Jana Kazimierza kr (Wstęp kr: Jana Kazimierza). Jan Kazimierz był 40kilko letni mężczyzna, chorowito bladły, dosyć otyły, średniego wzrostu, ubiór jego w pół francuzki, wpół naro„dowy, na głowie duża ufryzowana w gęste pukle peruka, kamizelka długa w złociste kwiaty, jedwabny brunatny kaftan, buty Polskie na no„gach i delia Polska na barkach: Nosił szpadę: —

Stefan Czarniecki. 1. Kwietnia 1655.

~~Twarz~~ . . . lat mu mniej, więcej . 50. Włos ciemno„blad, postrzyżony nisko, zarysy twarzy wydatne, czo„ło wypukłe nos obły; na lewym policzku przy oczach szeroka, ~~płaska~~ szrama, którą w części tylko mogła pokryć czarna, gęsta i szorstka broda.

Tę zaś brodę bez ustanku zajmował się masz jego„mość, to głaskał i układał w ład, to rozczesał, pogrąża„jąc w niej owe grube i kościste palce, to wreszcie a naj„częściej był ten ruch, zwijał ją prawą ręką na pierw„sze dwa palce lewej, a zwinąwszy, przygryzał.

24

Ubiór też jego uwydatniał człowieka dbałe-go o swą powierzchowność i przyzwyczajonego do ceremoniału dworu, zaniedbany był bowiem, mało strojny. Składał się zaś z rysi grubego łosiego kaftana, który na piersi szeroka pokrywała bla-cha; z żupana jasno=błękitnej barwy, z szarawar ponsowych, długich butów i delii grubej wełnianej, której podszewka, kiedyś jasno żółta jedwabna, prze-darta teraz, tu i tam splamiona, spłowiała, niewiele co z dawnej zachowała świetności...

... ni jednej chwili nie mógł zostać na miejscu spokojny: to krzyżował nogi lub postępował na ~~krok~~ przód o krok, i cofał się, to gdy trochę na minutę dał pokój, igrał z swą szablą krótką tatarską, którą wydobywał w czwartej części z pochwy, z brzękiem wpuszczając na powrót co niejednokrotnie o lekkie wzdrygnienie, a potem o uśmiech przywodziło królowę. —

(Z Niemcewicza – Jan z Tenczyna). Ubiór Kr. Zygm. Augusta na jednej z uczt na zamku krakowskim: ... miał na sobie sukienkę spodnią z lamy srebrnej w pasamony zar-

morynowe, pięknie perłami szyte; płaszczyk krótki
czarny aksamitny z szerokim haftem złotym w około pod-
mieciany, na głowie kapelusz z 3 strusiemi piórami,
spięty sprzączką z dużych dyamentów, w środku drogiemi
ozdobiona kamieniami zawieszona na piersi ozdoba złotego
runa. Młody ten Pan liczący dopiero rok 29, hożej był posta-
ci, ciała i tworzy nadobnej, włos jego jasny, oczy duże błękitne,
niewielka broda, od połowy dzieliła się w 2 części końcami;
(Z tegoż — Uwolda Między przyjmował króla w Wiśniowcu;)
Królowa w ponsowej aksamitnej ferezyi spiętej pętlicami
z drogich kamieni, w sobolim kołpaku z dyamentową
kitą, siadł na arabskiego dzianeta: na głowach onego, kul-
taka, podogonie, czaprak okryte były perłami i kamie-
niami drogiemi, złote strzemiona, z podgarla w końcu zwie-
szał się na złotym księżycu, długi kutas z białych wło-
sów w złoto oprawny. — Jeden z siostrzeńców jego także
sobie przytroczył w drugiej takiej rękawicy, trzymał na
pięści pięknego sokoła ze złotą obrączką i złotym łańcusz-
kiem.
(Ustęp z tegoż — Pasowanie na Rycerzy dwóch siostrzeńców
Króla p. Jonaka Tęczyna.) Xiądz Podlodowski Biskup Suf-
fragan Krak. śpiewał Mszę Św. Ta gdy się skończyła.

rzono 2 młodzieńców w odzieży białej, mieczem rycer-
skim na ukos zawieszonym na szyi, zbliżających się
do wielkiego ołtarza i miecze te oddających X. Podłodow-
skiego; ten poświęciwszy je, znowu je zawiesił na szyi
Bony i Stadnickiemu, którzy ze złożonemi rękoma i
pobożnie ze spuszczonemi oczyma, klękli przed mło-
dym Tenczyńskim i oręże mu swoje oddali, prosząc
by ich rycerzami pasował. Dla czegoż żądacie
zaszczytu tego? zapyt: Tenczyński: Potem po uczynio-
nej przysiędze Panny dworskie podawały im koleją zbro-
je od lewej ostrogi, dalej pancerz, naramienniki, naręcz-
niki, nagolenniki, nakoniec miecze. Natychmiast pow-
stał z krzesła Tenczyński i dobywszy szpady po trzykroć
płazem jej, uderzył klęczących po ramieniu i raz
po policzku. Co było znaczeniem, iż jeżeli chcą godnie
dopełniać powinności stanu swego, gotować się powinni
na cierpliwe wszelkich przykrości wytrwanie.—

Ubiór ~~Zygmunta~~ na ~~jego~~ koronacyą królowej Barbary
(z tegoż) Królowa miała na sobie aksamitny płaszcz
koronacyjny podszyty gronostajami, spodnicę złotą ze srebr-
nej lamy, czarne włosów pierścienie gęsto spadające na

obrożone rozniona, cały była głowy ozdobą —
(z tegoż) Kiedy Młody Albert Książę pruski hołd
Zyg: Augustowi miał na sobie szpiór spodni atła-
sowy opięty złotem w kratki szyty, na wierzchu
Krótki płaszcz aksamitny pąsowy podbity gronostaja-
mi, z szerokim haftem złotym i bufiastemi rękawa-
mi, trzymał w ręku wysoki zapięty kapelusz z stru-
siemi piórami i dyamentowem spięciem . . . . .
(z tegoż) Strój Filona Hulewicza w żałobie posta-
... miał czarną czamarę podbitą rysiami, kord w boku
kołpak na głowie, za pasem dwa pistolety, puginał
i róg z prochem, ładownicę przez plecy, czekan w ręku
i buty z zakrzywionemi do góry nosami.
(z tegoż) Jan Tarnowski: Był to 70 letni J. Tarnowski
K. K. H. W. K Poznano go po wysokim przed nim nie-
sionym buńczuku. Siedział na bogato ubranym gniadym
arabskim koniu. Sędziwe lice jego zażywiała jeszcze czerstwość
rumiana. Wąs siwy; oczy jeszcze mimo lat ciężaru łaknące, wzbu-
dzały poszanowanie. Rzadkie białych włosów kędziory, wymykały
się z pod niewielkiego karmaz. hełmu, na lekkiej górnej zbroi nosił
krótki płaszcz karmaz: w boku kord zakrzywiony w rękojeściu
tawa obsypaną perłami i dyamentami.—

Do dnia 6 Lutego za 28 listów wydano 4 fl 30 kr

Pisałem list dnia 3/4 a mam [illegible]

15. N: 4.

piszę dnia 26 N: 6 - Marca

a będę pisać 14 Kwietnia. N: 7.

N. 1. Panienka od 17 do 18 — blondynka jeżeli to być może i piękna — Płaszcz amarantowy aksamitny podbity hermelinami — w prawej miecz królki obosieczny w lewej zaś palma zwycięztwa. Suknia spodnia nakształt herubi tarlatanowa biała o ile możności przezroczysta.

N. 2. Kobieta bardzo przyjemna od 22 — do 25 lat wieku jeżeli to być może (!?) Kobieta — Włosy rococo pudrowane na prawej kamelia różowa. Suknia wierzchnia jedwabna koloru różowego, spodnia zaś jedwabna biała. O ile możności dużo koronek kwiatów i perfum.

N. 3. Kobieta bardzo piękna od 20 do 22 lat życia bardzo piękna, włosy długie ale nie ~~[illegible]~~ rozpuszczone prześliczne. Suknie wszystkie czarne zupełnie wełniane. Na piersiach krzyż ~~polski~~ polski żałobny w ręku różaniec żałoba cięzka. U nóg cztery obwarzanki w kształcie wieńców nieśmiertelnikowych. Cała postać pogrążona w wielkim smutku ~~przenikająca~~ okropną boleścią.

N. 4. Panienka w kwiecie wieku od 19 do 21 lat. Strój średniowieczny aksamitny ciemno-wiśniowy. Rękawy i puffy amarantowe atłasowe. Suknia spodnia żółta jedwabna. Włosy wszystkie nawet z niewłasne blond koloru mają być schowane w ~~[illegible]~~ siatkę złotą. Wyraz w twarzy poważny i niezmiernie rozumny, U stóp, globus okrągły, ~~[illegible]~~ lira, stara księga i dyplom i z pieczęcią [illegible]. (~~to~~ być może)

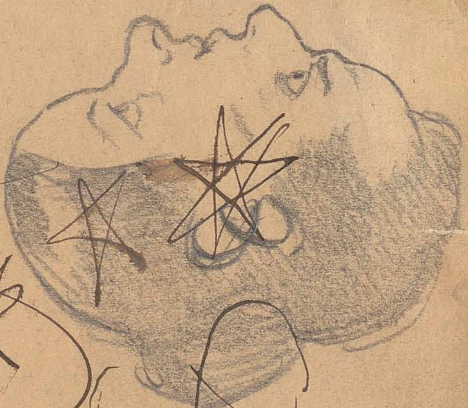
N. 5. Dama okazała jeżeli ~~bardzo~~ tęga, wiek dowolny wzrost ogromny. Na głowie misiurka okolona wieńcem wawrzynowym. ~~Na~~ Piersi okrywa

Wanda leży w naszej ziemi

Co nie chciała Niemca

Lepiej zawsze mieć Bababa

Nili ~~[illegible]~~

bądź pieczne

badź pieczne

baź pieczne

Sprzedawać

72 8

F | pancerz stalowy hartowany i wypróbowany.
Koszulka druciana ale prawdziwa. Suknia
dolna jedwabna niebieska. U boku [illegible] dłu-
gi ostry w aksamit oprawny na pasie ogniwo-
wym. Na ramionach skóra niedźwiedzia wypra-
podszyta amarantowym atłasem. Z przypiętą
głową na dół ogonkiem do góry. Wyraz w twarzy
surowy wojownicy że tak powiem krwiożerczy.
Wszystko razem oświecony z góry światłem
ducha świętego a raczej rzęsistym naftowym.
Nakoniec można zapalić i ogień bengalski
a gdyby to zapomniano było ~~i cza to już cała~~
~~próba~~ i całą chałupę. —

